

NORDANVIND

FÖRSVARSMAKTSÖVNING FMÖ 91

Den nionde försvarsmaktsövningen – FMÖ -91 NORDANVIND – genomfördes i början av mars. Som framgår av namnet var övningen förlagd till övre Norrland. Det gällde att samöva i vinterklimat ★ ★ Militärbefälhavaren (MB ÖN) var övningsledare i samverkan med Civilbefälhavaren (CB ÖN). Under MB ÖN leddes flygstridskrafternas övningsverksamhet av en traditionellt organiserad ledningsgrupp Flyg (ca 100 personer). Totalt deltog i övningen ca 20 000 man, varav ca 3 000 ur flygvapnet.

Övnings syfte. – Syftet var att vintertid samöva förband ur armén, flygvapnet och marinen i samordnade operationer med enbart kort militär förvaring och därvid:

- ▶ Säkerställa luftförsvarets verkansmöjligheter.
- ▶ Skydda mobilisering.
- ▶ Begränsa angriparens styrketillväxt.
- ▶ Hejda fiendens utbredning.
- ▶ Till sist bryta angriparens anfällskraft.

banden. Flygkommandoorganisationen (FK) är en ledningsstruktur, där nuvarande uppgifter för en sektorchef förändras så att *alla* flygslag leds av FK-chefen.

Organisationen skall vara införd under 90-talet mot bakgrund av att JAS 39 Gripen tillförs krigsorganisationen. Första flygeskadern (C E 1) planeras då också utgå ur FV:s organisation.

Deltagande förband

Övningen var planerad att på försvarssidan genomföras med i stort samtliga flygförband utgångsbaserade i milo ÖN. På anfallssidan var i stort resten av flygvapnets flygförband inplanerade. Personal – antingen som övade eller i övningsledning – från samtliga förband deltog.

P g a att Jaktviggen var belagd med tillfälligt flygstopp omplanerades öv-

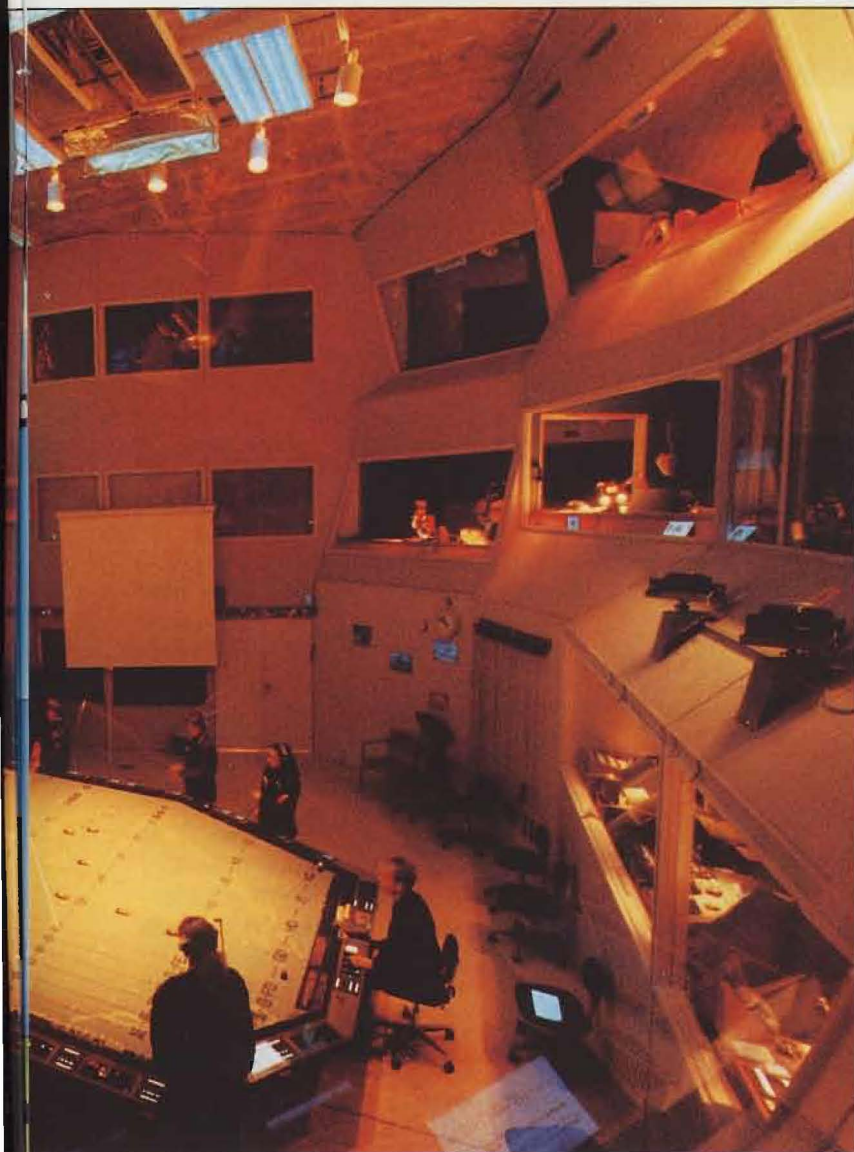

Foto: Peter Liander

Övningsändamål (del av) i stort var att:

- ▶ Öva koncentrering och uppmarsch av stridskrafter.
- ▶ Öva luftförsvar samt insats av attackflyg samordnat med markstridskrafternas strid.
- ▶ Pröva en ny organisation för taktisk ledning av flygstridskrafter (Flygkommandostab).

Det sistnämnda övningsändamålet var kanske det viktigaste för flygvapenför-

Övningsområde. - För flygvapenförbanden var i stort hela övre Norrlands militärområde (milo ÖN) flygövningsområde. Ett särskilt arméflygområde, inom vilket huvuddelen av samverkan med arméförbanden genomfördes, fanns i området NO om Gällivare.

I detta område fanns ett antal skjutområden mot vilka attackförbanden genomförde skarpskjutning som understöd för våra arméstridskrafter. Särskilda samordningsbestämmelser gällde i detta område för att säkerställa separation till den omfattande helikopterverksamheten.

ningen i ett relativt sent läge. JA 37 utgick ur övningen. F 10:s Drakenförband kom att utgöra huvudkomponenten i jaktförsvaret. F 13:s spaningsdivision övergick från anfallssidan till försvarssidan och med huvuduppgift jaktförsvar!

Omplaneringen av övningen genomfördes på "rekordtid" – mindre än fyra veckor före övningsstart. Ett tydligt bevis på flygvapnets flexibilitet. Detta uttryckte också övningsledaren personligen vid en inledande genomgång före övningen.

TP 84 Hercules deltog i övningen med sju flygplan. En omfattande till- ▶

fråntransport genomfördes av arméförband från södra och mellersta Sverige. Deltagandet med sju Hercules blev det största hittills i en övning.

Repetitionsutbildning genomfördes av basförbanden på Kiruna och Gällivare, tre luftbevakningskompanier samt vissa ledningsförband.

Övningsförutsättning

Efter en period av spänningshöjningar i Europa hade under senvintern bered-

Flygstridskrafter

skapshöjande åtgärder vidtagits av stormaktsblocken. Inom milo ÖN förekom sabotage och flygincidenter i början av mars. Ett angrepp med flygstridskrafter inleddes 03-10. Sverige befann sig i krig och allmän mobilisering beordrades. – Delar av ovanstående var inslag i övningens skede I, som var ett incident- och spridningsskede.

Luftförsvarsövningen genomfördes under skede II och FMÖ avslutades för flygvapnets del med ett understödsskede i samband med våra arméstridskrafter anfall (skede III).

Vädret. – Under första övningsdagen kunde ingen flygverksamhet genomföras på grund av dåligt väder. Övriga dagar var det "bra" övningsväder. Flygverksamhet kunde genomföras – men hänsyn måste ofta tas till vädersituationen.

Funktionsvisa erfarenheter, ledning och stabstjänst. – Erfarenheterna från försöket med flygkommandostab visar, att stabens kapacitet jämfört med en sektorstab har förbättrats. Staben kunde väl klara att leda alla i övningen deltagande flygslag. Försöken visade vidare:

- Att behovet av ett modernt informationssystem som beslutsstöd är mycket stort.
- Att stabsplatsens lokalteter i hög grad påverkar arbetsmetodik och resultat.

Försöken har givit många erfarenheter som grund för fortsatt arbete med "taktisk ledning av flygstridskrafter".

Stridsledningstjänst (Stril)

Strilsystemet i övre Norrland är numera fullt modernt och jämförbart med övriga delar av landet. Flera nya radarstationer och centraler deltog i övningen. Detta utgjorde säkert en av anledningarna till att striltjänsten inledningsvis präglades av visst igångsättningsmotstånd.

Efterhand visade den övade personalen prov på goda systemkunskaper och mötte utslagningar i strilsystemet på ett bra sätt.

De tre luftbevakningskompanierna samverkade med arméförbanden på ett utmärkt sätt. Förbandsledning och fältmässighet var dock inte alltid på önskvärd nivå.

Sambandstjänst

Försvarets telenät var under stora delar av övningen hårt belastat. Delta-gande sambandsförband vid baserna erhöll genomgående ett gott övningsutbyte. Utbildningsbehov på nytillförd sambandsmateriel kunde dock konstateras. Trots hög belastning och även här mycket nytillförd materiel funge-

Förutsättning och hotbild

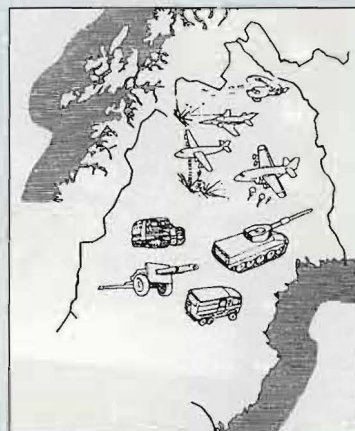
Armé- och flygstridskrafter i samordnade operationer för norra Sveriges försvar

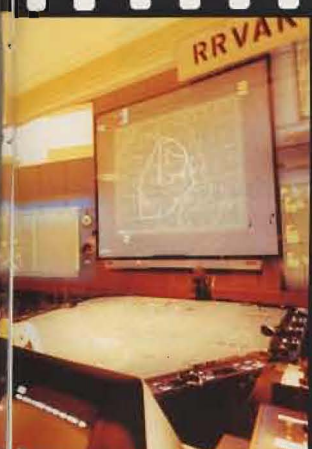
Styrka A

Fienden har med kort förvarning inlett anfall över Kalix Älv. Rekognoseringsföretag har gjorts på djupet av vårt område. Våra styrkor försvarar viktiga vägar och knutpunkter. Tillförsel av våra arméförband pågår. Våra flygstridskrafter ombesörjer till vårt närområde. När våra norrlandsbrigader nått området skall de sättas in för anfall med stakast möjliga understöd.

Styrka B

Fienden tilltransporterar förband till området öster och nordost Cällivare. Fienden bedöms disponera resurser för att flygtransportera minst bataljonsförband i en omgång. Våra förband fördröjer framträngandet över Kalix Älv. Våra stridsvagnsförband understödjer anfall främst i den öppna terrängen i anslutning till de större vägarna. Våra jägarförband insätts för strid bakom fiendens främje linjer.

rade sambandsfunktionen sammanta-
get väl.

Jaktförsvaret

Trots kort tid för förberedelser och ovana vid såväl geografi som vinterförhållanden löste deltagande jaktförband sina uppgifter på ett bra sätt. I sammanhanget nödvändiga taktikdiskussioner mellan flygförare och stridsledningspersonal var ett led i noggranna förberedelser. En fördjupad genomgång av aktuellt stridsplan saknades dock i förberedelserna.

Den kraftiga elektroniska störningen mot radar och radio behärskades väl.

Jaktledarens (jal) övergripande insatsprinciper hade ibland svårt att nå ut till flygförare och stridsledare. Ytterligare arbete måste läggas ner på fördjupade kontakter mellan jal och jaktdivisionerna för att säkerställa rätt taktik och insatsbeslut.

Erfarenheterna av Spaningsviggen (S 37) i jaktförsvaret var mycket goda. Värdefulla erfarenheter vanns inte minst vad gäller ledning av spaningsdivision med dubbeluppgift (jakt och spaning).

Attackflyg

Deltagande AJ 37-förband löste uppgifter såväl i jaktförsvaret som attackuppgifter. Antalet jaktinsatser blev, delvis p g a vädret, få och övningsutbytet därför begränsat.

Planering och orderarbete i FK-staben för attackinsats förbättrades efterhand. Av övningstaktiska skäl användes medeltung attack vid några tillfällen i nära samverkan med våra arméstridskrafter. Vad gäller lätt attack var ett sådant utnyttjande normalupp-trädande.

Huvuddelen av de beordrade företagen löstes och hade god verkan i målet.

Samverkan med stril, främst savaktjänst, måste förbättras.

Spaningsflyg

Huvuddelen av beordrade företag löstes på ett bra sätt. Rapporteringen efter företag fungerade väl.

Ett särskilt "underrättelsespel spaning" gav deltagande underrättelse-troppar bra förutsättningar. Uppgifterna löstes också på ett utmärkt sätt.

Samverkan med arméstridskrafter vad avser spaningssystemets möjligheter måste förbättras.

På samma sätt som ovan sagts angående attackflyg kan samverkan med stril förbättras.

Transportflyg

Totalt transporterades ca 9 000 man, 50 bandvagnar och övrig utrustning. Huvuddelen var arméförband som direkt efter landning sattes in i strid. Flygtidsuttaget blev ca 450 timmar. Arméförbanden var genomgående väl förberedda för flygtransport – urlastningstiden var i flera fall under 10 min!

Förmedlingskedjan av order till bas- och flygtransportförband måste förbättras. Sammanfattningsvis fungerade TP 84 Hercules system väl, trots tidvis mycket hög belastning.

Flygräddning

För första gången deltog flygvapnets nya, regionala räddningshelikopter HKP 10 Puma i en större övning.

Flera insatser för att undsätta mycket realistiskt sminkade "offer" genomfördes på ett bra sätt. Värdefulla erfarenheter, bl a utnyttjande i sträng kyla, vanns.

Bastjänst

Viktiga erfarenheter från bas- och underhållstjänsten under vinterförhållanden med stark kyla har erhållits. Det stora antalet flygplan vid resp bas och fredsmässiga resurser medförde ofta överbeläggning, rangeringsproblem m m. Varmluftssaggregatens räckte inte alltid till i den starka kylan! Uppkomna problem löstes genomgående väl och i en positiv anda.

KFÖ i samband med större övningsverksamhet kräver omfattande samordning vad gäller planläggning. Vissa brister i detta avseende begränsade krigsförbandschefernas möjlighet att agera.

Flygsäkerhet

Flygsäkerheten var under FMÖ -91 hög. Totalt genomfördes ca 1100 flygplansföretag. En (1) allvarlig driftsstörningsanmälan rapporterades. Denna händelse utreds av berört förband.

Slutord. – FMÖ -91 Nordanvind är genomförd. Många värdefulla erfarenheter har erhållits. Här har endast vissa övergripande sådana kunnat redovisats. Rapport efter övningen är utsänd med CFV skr 1991-03-22 H267:6140. Läs den! *Vidtag åtgärder* för att tillgodogöra Dig erfarenheterna för Ditt eget krigsförband! ■

Foto: Ivar Blixt